

ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਾਰ

1.1

ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਦੇ ਬਾਰੇ

ਨੈਸ਼ਨਲ ਡੋਮਰੀ ਸੁਪੋਰਟ ਪ੍ਰਜੈਕਟ (ਐੱਨ.ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ.) ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ ਲਈ ਵਰਲਡ ਬੈਂਕ (ਡਬਲਿਊ.ਬੀ.) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਬਹੁ ਪਰਦੇਸ਼ਕ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਲਈ ਰਸਤਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਦੁੱਧੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਜੋਂ ਦੁੱਧ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਧਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁੱਧ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਨਿਆਮਕ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਦੀ ਗਠਿਤ ਖੇਤਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਐੱਨ.ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਚਰਨ ਅਕਤੂਬਰ 2011 ਤੋਂ ਸਿਤੰਬਰ 2017 ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਐੱਨ.ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ/ਉੱਪ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ-ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ (ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜਾਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ) ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅਤੇ ਘਾਟੇ/ਘਾਟੇ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਐੱਨ.ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਡੋਮਰੀ ਡੈਵਲਪਮੈਂਟ ਬੋਰਡ (ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਡੋਮਰੀ ਵਿਕਾਸ ਬੋਰਡ) (ਐੱਨ.ਡੀ.ਡੀ.ਬੀ.) ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬਾਹਰੀ ਏਜੰਸੀ, ਮੈਸੋਜ ਈ.ਆਰ.ਐੱਮ. ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ, ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਸਟ੍ਰੈਟੀਜਿਕ ਇਨਵੈਸਟਿਗੇਟਿਵ ਐਂਡ ਸੋਸ਼ਲ ਅਸੈਸਮੈਂਟ (ਰਣਨੀਤਕ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਮੁਲਾਂਕਣ) (ਐੱਸ.ਈ.ਐੱਸ.ਏ.) ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐੱਸ.ਈ.ਐੱਸ.ਏ. ਤੋਂ ਘਾਟੇ/ਘਾਟੇ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪੈਮਾਨਿਆਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸੰਭਵਤਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਰੂਪਰੇਖਾ ਵਿੱਚ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

1.2

ਐੱਸ.ਈ.ਐੱਸ.ਏ. ਲਈ ਅਪਨਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ

ਐੱਸ.ਈ.ਐੱਸ.ਏ., ਐੱਨ.ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਦੇ ਹੇਠ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਸਤਰਤ ਚਰਚਾਵਾਂ, ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਇਮੀਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ, ਆਧਾਰਰੇਖਾ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਿਆਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ। ਐੱਸ.ਈ.ਐੱਸ.ਏ. ਨੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ, ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਸਮੁੱਚੀਆਂ, ਪਰਤੱਖ ਅਤੇ ਅਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਮਸਲਿਆਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਆਧਾਰਰੇਖਾ ਸਰਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਉਘੜ-ਦੁਘੜ ਸੈਪਲਿੰਗ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਯੋਗ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਵੇਖਣ ਨੇ ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਜਰਾਤ, ਪੰਜਾਬ, ਕਰਨਾਟਕ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਨਾਮਕ 4 ਪਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 8 ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ 282 ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਚੋਣਵੇਂ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਸੰਕੇਤਕਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਮੂਨਾ ਪਿੰਡਾਂ ਬਾਰੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮਿਲਕ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਧਾਰਰੇਖਾ ਸਰਵੇਖਣ ਦੇ ਹੇਠ ਕੁੱਲ 8291 ਘਰਾਂ (ਹਾਉਸਹੋਲਡਸ) (ਐੱਚਐੱਚ) ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਰਵੇਖਣ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਇੰਟਰਵਿਊ ਰਾਹੀਂ, ਜਾਂ ਫੋਕਸਡ ਗਰੁੱਪ ਡਿਸਕਸ਼ਨ (ਕੇਂਦਰਤ ਸਮੂਹ ਚਰਚਾਵਾਂ) (ਐੱਫ.ਜੀ.ਡੀ.) ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਚਾਰ ਪਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 406 ਐੱਫ.ਜੀ.ਡੀ. ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ, ਸੈਡਊਲਡ ਕਾਸਟ (ਐੱਸਸੀ) ਅਤੇ ਸੈਡਊਲਡ ਟ੍ਰਾਈਬਸ (ਐੱਸਟੀ) ਅਤੇ ਦੋਧੀ (ਦਲਾਲ) ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਡੀ.ਸੀ.ਐੱਸ., ਮਿਲਕ ਯੂਨੀਅਨਾਂ, ਪਰਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ ਸੰਘਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਰਚਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

1.3

ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਇਮੀਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ

ਵਰਲਡ ਬੈਂਕ ਸੇਫਗਾਰਡਸ ਅਤੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨਲ ਪਾਲਸੀਆਂ (ਓ.ਪੀ.) ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਯੋਗ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਪਰਦੇਸ਼ਕ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਇਮੀਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੀਖਿਆ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਇਮੀਆਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਕਫਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਜਿਸਦੇ ਲਈ

ਇਨਵਾਇਰਮੈਂਟਲ ਐਂਡ ਸੋਸ਼ਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਫ਼ੋਮਵਰਕ (ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਰੂਪਰੇਖਾ) (ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਐੱਫ.) ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਪੈਮਾਨੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

1.4

ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਆਧਾਰਰੇਖਾ

ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਹਨ:

- ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸੈਪਲਿੰਗ ਅਤੇ ਪਿਛੜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਵਜੋਂ, ਸਰਵੇਖਣ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ, 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤੇ ਘਰ ਪਿਛੜੇ ਸਮੁਦਾਇਆਂ (ਐੱਸਸੀ, ਐੱਸਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਿਛੜੇ ਸਮੁਦਾਏ) ਤੋਂ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਜਨ-ਅੰਕਣ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮੇਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਘਰਾਂ ਨੇ ਡੋਅਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ।
- ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤੇ ਘਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁੱਖ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਨ ਜਿਵੇਂ, ਡੋਅਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਅਤੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਦਿਹਾੜੀ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਕਮਾਈ ਕਰਨਾ। ਸਰਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਡੋਅਰੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤੋਂ, ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਨੇ ਡੋਅਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨੀ (30-50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਐੱਚਐੱਚ ਆਮਦਨੀ) ਦਰਜ ਕੀਤੀ।
- ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤੇ ਲਗਭਗ 90 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਘਰ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਸਨ, ਮਾਮੂਲੀ (1 ਐੱਚਏ ਤਕ) ਅਤੇ ਛੋਟੇ (2 ਐੱਚਏ ਤਕ) ਕਿਸਾਨ ਸਨ।
- ਦੁੱਧੈਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਵਿਤਰਨ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਜਮੀਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਧੇਰੇ ਬਰਾਬਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ, ਚਾਰੇ ਦੀ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਜਮੀਨਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਫਸਲ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਿੰਨੇ ਹੋਏ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਖੇਤ ਵਾਲੇ ਘਰਾਂ (ਐੱਚਐੱਚ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। ਚਾਰੇ ਵਾਲੀ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਘੱਟ ਅਤੇ ਨਾਕਾਫੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਚਰਾਈ ਭੂਮੀ ਦੇ ਜੈਵ-ਇਧਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫਸਲ ਦੀ ਛਾਣ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਲਈ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਹੈ।
- ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤੇ ਘਰਾਂ (ਲਗਭਗ 95 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਨੇ ਭਾਰੀ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧੈਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਚਬੂਤਰੇ ਵਿੱਚ ਚਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ।
- ਐੱਚਐੱਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਦੁੱਧੈਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਨਸਲ ਸਬੰਧੀ ਬੇਹਤਰ ਸਮਝ ਹੈ।
- ਡੋਅਰੀ ਕੋਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀ (ਡੀ.ਸੀ.ਐੱਸ.) ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 14.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ 32 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੈ।
- ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਅਤੇ ਜਿਨਸੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਆਰਟੀਫਿਸ਼ਲ ਇਨਸੈਮਿਨੇਸ਼ਨ (ਬਣਾਵਟੀ ਵੀਰਜ-ਸੋਚਨ) (ਏ.ਆਈ.) ਸੇਵਾ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਭਰ ਕੇ ਆਈ ਹੈ।
- ਡੋਅਰੀ ਕਿਸਾਨ ਆਗਤ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਭੋਜਨ ਆਗਤਾਂ, ਏ.ਆਈ., ਅਤੇ ਡੀ.ਸੀ.ਐੱਸ. ਰਾਹੀਂ ਬਿਮਾਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ, ਜਦੋਂ ਮੁਫਤ ਟੀਕਾਕਰਨ ਲਈ ਐਨਿਮਲ ਹਸਬੈਂਡਰੀ (ਏ.ਐੱਚ.) ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- (ਜਿਆਦਾਤਰ ਔਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ) ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਗਭਗ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਗੋਹੇ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਗੋਹੇ ਦੀ ਟਿੱਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਜੋਂ ਮੀਥੇਨ ਨਿਕਾਸ ਘੱਟਦਾ ਹੈ।
- ਲਗਭਗ 72 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਘਰਾਂ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਦੁੱਧੈਲ ਜਾਨਵਰ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਐੱਚਐੱਚ ਪੱਧਰ ਤੇ 30 ਲੀਟਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ।
- ਬਹੁਤੇਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਬਰੂਸੇਲੋਸਿਸ (ਸੰਕ੍ਰਮਿਤ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮਾਨਵਾਂ ਨੂੰ ਫੈਲਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸੰਕ੍ਰਮਕ ਜੀਵਾਣੂ ਬਿਮਾਰੀ) ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੁੱਟ ਐਂਡ ਮਾਉਥ ਡਿਸੀਜ਼ (ਐੱਫ.ਐੱਮ.ਡੀ.) ਲਈ ਟੀਕਾਕਰਨ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ।
- ਜਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡੋਅਰੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜੂਨੋਸੇਜ ਰੋਗਾਂ (ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਲਣ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ।

1.5

ਹਿੱਤਧਾਰਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ

ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਦੇ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਕ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ, ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਮਿਲਕ ਯੂਨੀਅਨਾਂ, ਡੀ.ਸੀ.ਐੱਸ., ਏ.ਐੱਚ./ਪਸ਼ੂ-ਚਿਕਿਤਸਾ ਵਿਭਾਗ, ਸੋਧ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਡੋਅਰੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ, ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਐੱਸਸੀ/ਐੱਸਟੀ ਸਮੇਤ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਕ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਡੋਅਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬੇਤਰਤੀਬ ਖੇਤਰ, ਪਸ਼ੂ-ਚਿਕਿਤਸਾ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤੇ, ਗੈਰ

ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨ (ਐੱਨ.ਜੀ.ਓ.), ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ (ਜੀ.ਪੀ.) ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹਿੱਤਧਾਰਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੁਝ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਮਸਲੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

- ਚਾਰੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਹੇਠ ਆਉਂਦੀ ਥਾਂ ਸਮੇਤ, ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਅਤੇ ਡੋਅਰੀ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਜਮੀਨ ਦੀ ਹੋੜ ਵੱਧਣਾ।
- ਨਿਰਬਾਹ ਤੋਂ ਵਪਾਰਕ ਡੋਅਰੀ-ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਮੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।
- ਸਰਕਾਰੀ ਰੁੱਜਗਾਰ ਉਤਪਾਦਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੂਰਲ ਇਮਪਲਾਇਮੈਂਟ ਐਕਟ) ਰਾਹੀਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਵਜੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ, ਵੱਡੇ ਇੰਜੜਾਂ ਦੇ ਰਖਰਖਾਵ ਲਈ ਇੱਕ ਸੀਮਾਕਾਰੀ ਕਾਰਕ ਹੈ।
- ਡੰਗਰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਵੱਧਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਐੱਸਸੀ/ਐੱਸਟੀ ਸਮੂਹਾਂ ਤੋਂ ਡੋਅਰੀ-ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਇਮਾਨਦਾਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਆਗਤ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਵੇਗੀ।
- ਸੰਸਥਾਗਤ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦਰਾਂ ਡੋਅਰੀ-ਕਾਰਜ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹਨ।
- ਡੀ.ਸੀ.ਐੱਸ. ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਰੰਗ ਦੇਣਾ ਕੁਝ ਪਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਰੋਕਾਰ ਹੈ।
- ਡੀ.ਸੀ.ਐੱਸ. ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਕ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦੀ ਆਗਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਪਰਚੱਲਤ ਨੇਮਤ ਭੁਗਤਾਨ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਦੀ ਰੂਚੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ।
- ਪਸ਼ੂ-ਚਿਕਿਤਸਾ ਅਤੇ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੀਮਾਕਾਰੀ ਕਾਰਕ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਬਾਇਲੀ ਪਰਧਾਨ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਸਲਾ ਹੈ।
- ਡੋਅਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਡੋਅਰੀ ਆਧਾਰਤ ਆਗਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂ-ਧਨ ਵਧਾਵੇ ਵਿੱਚ ਜਿਆਦਾ ਰੁਝਾਉ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

1.6

ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਰੂਪਰੇਖਾ

ਐੱਸ.ਈ.ਐੱਸ.ਏ. ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ, ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਇਨਵਾਇਰਮੈਂਟਲ ਐਂਡ ਸੋਸ਼ਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਫ੍ਰੇਮਵਰਕ (ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਰੂਪਰੇਖਾ) (ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਐੱਫ.) ਸੂਤਰਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਐਨ.ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਨਵਾਇਰਮੈਂਟਲ ਐਂਡ ਸੋਸ਼ਲ (ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ) (E&S) ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਘਟਾਵੇ ਦੇ ਪੈਮਾਨਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ, ਅਤੇ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਸੰਕੇਤਕ (ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤਕ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਐੱਫ. ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਚੱਕਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਅਮਲੀਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। E&S ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਸੰਸਥਾਗਤ ਰੂਪਰੇਖਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਐੱਨ.ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਸਰੰਚਨਾ ਨਾਲ ਮੇਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ E&S ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ: ਵਿਸ਼ਾ, ਤੀਬਰਤਾ, ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਮਿਆਦ ਨਾਮਕ ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਸ਼ਟੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਐੱਫ. ਦੇ ਹੇਠ, ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਵਧਾਵੇ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ: ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਲਈ ਘਟਾਵੇ ਮਾਨਦੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਰੂਪਰੇਖਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਲਈ ਆਮਦਨੀ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਮੌਕੇ, ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਜਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਆਰਟੀਫਿਸ਼ਲ ਇਨਸੈਮਿਨੇਟਰਜ਼ (ਵਿਗਿਆਨੀ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਵੀਰਜ-ਸੋਚਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ), ਪੈਰਾ ਪਸ਼ੂ-ਚਿਕਿਤਸਕ, ਲੋਕਲ ਰਿਸੋਰਸ ਪਰਸਨਜ਼ (ਸਥਾਨਕ ਜਰੀਏ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ) (ਐੱਲ.ਆਰ.ਪੀ.), ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਇਕੱਤਰਨ ਅਤੇ ਥੋਕ ਕਰਨ। ਦੁੱਧੈਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਜੀਨਸੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਕੇ, ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਵੱਧਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਦੇ ਆਮਦਨੀ ਪੱਧਰ ਵੀ ਵੱਧਣਗੇ।

ਸਮੁਦਾਇਕ ਸੇਹਤ, ਜਮੀਨ, ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਹੁਤੇਰੇ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖਾਸੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (ਜੀਓਆਈ) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਖਾਸ ਤਕਨੀਕੀ ਨਿਯਮ-ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਪ੍ਰਾਸੀਜਰਸ (ਮਾਨਕ ਸੰਚਾਲਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ) (ਐੱਸ.ਓ.ਪੀ.) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮ-ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਐੱਫ. ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਮਾਨਦੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਬਲਕ ਮਿਲਕ ਕੂਲਰਾਂ (ਬੀ.ਐੱਸ.ਸੀ.) ਨੂੰ ਲਗਾ ਕੇ ਵਾਹਨ ਫੇਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਕੀਮਤ ਵੀ ਘੱਟਦੀ ਹੈ।

ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਐੱਫ. ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉੱਪ-ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹੇਠ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਮੀਨੀ ਗ੍ਰਹਿਣ/ ਮਲਕੀਅਤ ਅਤੇ ਕਪਟਪੂਰਨ ਤਰਕੀਬਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਦਲੀ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਜਮੀਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਰਤੱਖ ਖਰੀਦ ਤਰੀਕਾ ਅਪਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਗਤੀਵਿਧੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਜਮੀਨ ਰਿਣ-ਭਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਅਲੋਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਅਵੱਸ ਨਿਪਟਾਨ ਤੇ ਬੈਂਕ ਨੀਤੀ (OP 4.12) ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਐੱਫ. ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਵਖਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਐੱਨ.ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

- ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਲਈ ਅੱਗੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।
- ਮਮੂਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਐੱਸ.ਓ.ਪੀ. ਦੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
- ਮੱਧਮ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨਿਰੀਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਵੁੱਕਵੇਂ ਘਟਾਵੇ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
- ਭਾਵੀ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਲਈ, ਇਕੱਲੇ ਚੱਲ ਸਕਣ ਯੋਗ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਯੋਜਨਾ (ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਪੀ.) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਔਰਤਾਂ, ਔਸਸੀ/ਔਸਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਖੰਡਾਂ ਜਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮੂਲੀਅਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਐੱਫ. ਕਈ ਪੈਮਾਨੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਐਡੁਕੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਕਮਿਊਨਿਕੇਸ਼ਨ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਲਮ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ) (ਆਈ.ਈ.ਸੀ.), ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਫਾਇਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰੂਪ ਤੋਂ ਵੁੱਕਵੇਂ ਸਿਖਲਾਈ ਮਾਡਿਊਲ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਐੱਫ. ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਮਾਨਦੰਡ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਵਿਸਤਰਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਚਾਰਾ ਵਿਕਾਸ, ਪਸ਼ੂ ਬੀਮਾ ਆਦਿ ਜਿਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪੱਛੂ ਪੱਧਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ, ਔਸਸੀ/ਔਸਟੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧਤਾ ਤੇ ਇੱਕ ਡੇਟਾਬੇਸ ਵਿਕਸਤ ਕਰੇਗਾ।

ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਐੱਫ. ਦੇ ਕੋਲ ਨਿਰੀਖਣ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿਖਲਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਅੰਤਰ-ਨਿਹਿਤ ਉੱਪ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਹਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ E&S ਸਬੰਧੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੰਸਥਾਗਤ ਪੱਧਰ ਤੇ, ਐੱਨ.ਡੀ.ਡੀ.ਬੀ. ਇੱਕ ਇਮਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਕੋਰਡੀਨੇਸ਼ਨ (ਅਮਲੀਕਰਨ ਅਤੇ ਤਾਲਮੇਲ) (ਆਈ.ਸੀ.) ਗੁੱਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਬੰਧਨ (ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.) ਗੁੱਟ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ E&S ਸਬੰਧੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ. ਗੁੱਟ ਐੱਨ.ਡੀ.ਡੀ.ਬੀ. ਡੇਅਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ (ਇਮਪਲੀਮੈਂਟਿੰਗ ਏਜੰਸੀਜ਼-ਆਈ.ਏ. ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ, ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ, ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿੰਮੇਵਾਰ) ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਯਮਿਤ ਪਰਸਪਰ ਸਬੰਧ ਅਤੇ ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਐੱਫ. ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਨਿਰੀਖਣ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਅਮਲੀਕਰਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖੇਗਾ। ਈ.ਆਈ.ਏ. ਪੱਧਰ ਤੇ, E&S ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਗੁੱਟ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਐੱਨ.ਡੀ.ਡੀ.ਬੀ. ਵੱਲੋਂ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ਈ.ਐੱਸ.ਐੱਮ. ਗੁੱਟ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ E&S ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੂਚਿਤ ਨਿਰਣੇ ਲੈਣ। ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਐੱਨ.ਡੀ.ਡੀ.ਬੀ., ਐੱਨ.ਡੀ.ਡੀ.ਬੀ. ਡੇਅਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ E&S ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਮਸਲਿਆਂ ਤੇ ਈ.ਆਈ.ਏ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਪਾਇਲਟਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਫਜ਼ੂਲ ਸਮਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਚਾਰਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਮੀਥੇਨ ਨਿਕਾਸੀਆਂ ਤੇ ਪਾਇਲਟ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।